

NOG IETS OVER DICKENS.

In zijn belangrijk artikel over Charles Dickens, in het vorige Timotheüs-nummer, wijst de heer Hoogenbirk terecht op de verkeerde Hollandsche vertaling van den titel van een van Dickens' boeken: *Our mutual friend*, door „Onze wederzijdsche vriend." Toch ben ik het niet met den geachten schrijver eens, dat *mutual* in dit geval door „onderling" zou moeten vertaald worden. Naar mijn bescheiden meening — die ik gaarne en dadelijk voor de meening van een beter der zake kundige zal prijsgeven — kan men in 't Hollandsch niet zeggen: „Onze onderlinge vriend," omdat men „onderling" niet in betrekking tot personen gebruikt. Men spreekt van „onderling vertrouwen," „onderling gesprek," „onderlinge bijstand," — maar niet van een „onderlinge tante" of een „onderlinge vriend." In al zulke gevallen spreekt men van „gemeenschappelijk." Hebben twee personen dezelfde tante, twee mevrouwen denzelfden oppasser, twee landen denzelfden koning — dan zegt men in 't Engelsch: *a mutual aunt, a mutual man-servant, a mutual king* — en in 't Hollandsch: een gemeenschappelijke tante, een gemeenschappelijke oppasser, een gemeenschappelijke koning.

Wat is onze taal toch rijk, d.w.z. fijn besnaard. De Engelsche taal heeft één woord voor het begrip *mutual*, en wij hebben er vier: onderling, gemeenschappelijk, wederzijdsch en wederkeerig.

Doch dit in 't voorbijgaan.

Waar ik op wijzen wilde naar aanleiding van 's heeren Hoogenbirks juiste afkeuring van de vertaling van „Our mutual friend" door „Onze wederzijdsche vriend," is het volgende.

In de Nederlandsche vertaling van een van Dickens' werken: *A tale of two cities*, is eveneens een fout ingeslopen, en een van nog vrij wat ernstiger aard dan die, waar de heer Hoogenbirk de aandacht op vestigt. De Hollandsche titel is „Londen en Parijs." Een beter titel m.i. dan de Engelsche. Een titel moet zoo min mogelijk raadseltjes opgeven, maar zoo kort en duidelijk mogelijk pogen te zeggen, waar het aangeduide boek over handelt. „Een verhaal van twee steden" is een zeer vage aanduiding — „Londen en Parijs" heeft tenminste de verdienste de twee steden met name te noemen.

Het is een heerlijk boek, m. i. Dickens' meesterwerk, een eeretitel, die anders gewoonlijk aan zijn *David Copperfield* wordt toegekend.

Het speelt in den vreeselijken tijd der Fransche Revolutie. Als een langzaam aanrollende donder voelt men van de eerste bladzijde af de helsche uitbarsting naderen.

Het mokt en mort en rommelt in de onderste lagen der maatschappij, en rusteloos knagen duizenden wormen aan de hooge stellingen, waarop Frankrijks adel, ontzenuwd door weelde en zedebederf, in gewaande veiligheid minachtend neerziet op het gekrioel in slijk en vuil daar beneden.

Ontzettend waren de toestanden en niet minder ontzettend de schrille tegenstelling tusschen overdadige weelde en overmoedige zorgeloosheid enerzijds — en nijpende armoede en toenemende verbittering anderzijds.

In beide sferen doet Dickens u medeleven. Nu eens brengt hij u in de prachtige paleizen, waar weelde en zelfzucht heerschen en geen hart is voor de nooden des volks — dan weer in de sloppen en stegen, waar het broeit en gist en kookt van opgekropten haat en duivelsche wraakzucht.

Een dier grooten der aarde, „levende allen dag vroolijk en prachtig," is de markies van Evremonde. Een dier elendigen in de onheilspellende duisternis is een vader, wiens kind, zonder zelfs een poging, om het onheil te voorkomen, door de equipage van den markies wordt overreden.

De nauwe straten van Parijs hadden toen nog geen trottoirs, en het scheen den hooghartigen edelman voldoening te geven, te zien, hoe het gemeene volk door zijn rennende paarden uiteen gedreven werd, en dikwijls ternauwernood ontsnapte aan het gevaar om overreden te worden.

Een kind ontsnapte niet. Het werd overreden en bleef dood op de straat liggen. De vader raapte het geschonden lijke op. En de markies.... „vond het lastig, dat zulke menschen niet beter op zichzelf en op hun kinderen pasten".... Als zijn mooie paarden maar geen letsel bekomen hadden!.... „Daar!" hij wierp den vader met het kind in zijn armen, een goudstuk toe, en voort ging het weer in dolle vaart....

Ge moet Dickens' meesterlijke pen zulke tafereelen zien schilderen, zulke hart-verscheurende tegenstellingen zien uitbeelden. Fijngevoelig kunstenaar als hij was, nam hij het altijd op voor de kleinen, de verdrukten, de miskenden. Hij heeft, terwijl hij schreef, *geleden* met dien vader, *getoorn*d tegen dien markies. En diezelfde snaren doet hij trillen in uw eigen hart: ook gij lijdt met dien vader, ook gij toont tegen den markies.

Den volgenden morgen wordt de markies dood op zijn bed gevonden. Diep in zijn hart stak een mes. Rondom het hecht van het mes bevond zich een kraagje van papier waarop — altijd volgens de (verkeerde) Hollandsche vertaling — geschreven stond:

Begraaft hem maar spoedig! Dit van Jacques. ¹⁾

Natuurlijk hebt ge, uit den opzet van mijn betoog, dadelijk begrepen, dat de moordenaar van den markies de vader van het kind is. Maar in Dickens' verhaal staan rijtoer en moord een heel eind van elkander. En door geen enkele voorafgaande aanduiding laat de schrijver u merken, dat de markies door *den vader* vermoord is. Ge moet het raden — en raadt het in 't Engelsch dan ook onmiddellijk — uit het opschrift van het papiertje.

Nu zou die bijvoeging: „Begraaft hem maar spoedig," een zinlooze hatelijkheid zijn. Het zou geheel uit den toon vallen, als een kunstenaar als Dickens een zijner helden — want dat is die vader in het revolutie-boek — zoo iets mins en plomps zou doen zeggen.

Maar Dickens heeft het niet gedaan! Die vader heeft niet geschreven: „Begraaft hem maar spoedig," maar heel iets anders.

Dickens vertelt ons, dat het opschrift van het papiertje was:

Drive him fast to his tomb.

d.w.z. *Rijdt hem hard naar zijn graf.* En nu begrijpt ge 't niet waar? Dat was een zinspeling op het gewetenlooze harde rijden van den markies, waardoor het kind gedood was. Kort, bitter en duidelijk: zoo vlijmend een wraak, als in die dagen maar mogelijk was — zoo meesterlijk een wijze, om den geheimzinnigen moordenaar aan te duiden, als Dickens maar vermocht.

„Begraaft hem maar spoedig," is een karakterlooze algemeenheid, die *iedere* moordenaar in *ieder* boek, bij *iedere* verwickeling zou kunnen zeggen. „Rijdt hem hard naar zijn graf," dat is de speciale, weloverwogen zin, door Dickens als sluitsteen voor deze ontzettende episode uit zijn boek bedacht — en waarop heel de bouw van deze episode is aangelegd.

Zoo ziet ge, hoe door een schijnbaar onbeteekenende fout in de vertaling, aan de schoonheid van een kunstgewrocht ernstige schade kan worden toegebracht — en tevens, hoeveel beter het is, boeken in hun eigen taal te lezen! ²⁾

H. S. S. K.

¹⁾ Jacques, *Jakobijnen*, revolutionaire vereeniging in Frankrijk gedurende de Revolutie. Herkenningsteeken: een roode muts.

²⁾ Dertien jaar geleden vestigde ik de aandacht der lezers van „Timotheüs" ook op deze fout. Nu wij Dickens' eeuwfeest herdacht hebben — en „Timotheüs" in die dertien jaar tijd wel vele andere lezers zal gekregen hebben, leek het mij niet overbodig op deze fout nog eens de aandacht te vestigen.